

Nikola N. Kekić

TADIJA SMIČIKLAS I GRKOKATOLIČKO SJEMENIŠTE KRIŽEVAČKE BISKUPIJE

Izvorni znanstveni rad

262.3(497.5 Križevci)
UDK 378.096:2

Autor u radu razmatra neke od najvažnijih razdoblja u životu Tadije Smičiklasa. Osvrće se na razdoblje njegova učiteljevanja u Osijeku, studiranje u Pragu i Beču, profesuru na gimnaziji u Rijeci, te razdoblje kada je bio ravnatelj Grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu.

U ovom prikazu bit će govora o obitelji Smičiklas, o Tadiji Smičiklasu kao pitomcu Grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu, o njegovom boravku u Osijeku, Pragu, Beču i Rijeci te o njemu kao ravnatelju Grkokatoličkog sjemeništa.

Podatke sam uglavnom crpio iz arhiva Križevačke biskupije (AKB). Posebnu vrijednost ima korespondencija između Tadije Smičiklasa i njegova strica križevačkog biskupa Đure Smičiklasa (44 pisma).

1. Obitelj Smičiklas

Smičiklasi su se u Žumberak doselili g. 1530./31. u selo Sopote, nedaleko od Sošica. Tu su živjeli u zadrugama zvanim Bogdani, Četkovani i Grgani. Jedan član iz ovih zadruga svojedobno se priženio u selo Reštovo, vjerojatno u obitelj Crljenica.¹ U zadrudnoj kući Smičiklas, u Reštovu br. 6, rodile su se dvije poznate osobe: Đuro, križevački biskup (1857.-1881.), i Tadija, njegov sinovac. Roditelji Tadijini bijahu Ilija i Marta r. Kekić.² Tadija je imao brata Marka i sestre Juliku, Maru i Jelu.

Pučku školu, ili kako su je zvali normalku, Tadija je pohađao u Sošicama.³ Pokazao se kao izvrstan đak. Bistri žumberački dječaci mogli su se, na preporuku župnika ili učitelja, dalje školovati uglavnom za svećenički ili vojnički stalež, dok za neki drugi stalež "veoma teško je put prokerčiti graničarskom djetetu" – kako reče Tadijin stric Đuro.⁴

¹ To temeljim na postojećim maticama grkokatoličke župe sv. Petra i Pavla u Sošicama, gdje je Tadija Smičiklas kršten. Matice, na žalost, možemo pratiti tek od g. 1885. Prijašnje su partizani spalili 26. rujna 1942.

² Tadijina majka Marta r. Kekić potječe iz sela Stari Grad br. 2, udaljeno oko 6 km od Reštova.

³ To je bila graničarska škola, jer je i cijelo područje Žumberka spadalo u Vojnu krajinu. Ovu školu u Sošicama, prvuu u Žumberku, sagradio je g. 1768. marčansko-križevački biskup Bazilije Božičković.

⁴ Arhiv Križevačke biskupije (dalje: AKB), br. 389/1862.

2. Tadija Smičiklas pitomac Grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu

Tadijin otac Ilija uputio je 13. kolovoza 1853. molbu križevačkom biskupu Gabrijeleu Smičiklasu⁵ da mu se sin besplatno primi kao pitomac u Grkokatoličko sjemenište u Zagrebu, navodeći posebnu dječakovu nadarenost i želju da ide na više škole.⁶ Molba je riješena povoljno⁷ te u rujnu iste godine nalazimo Tadiju u Grkokatoličkom sjemeništu.⁸

Tu će boraviti devet godina. Pohađao je šest razreda Klasične gimnazije, dvije godine kao klerik Nadbiskupski licej, te jednu godinu i dva mjeseca bogosloviju.

Tadijina nadarenost odmah je došla do izražaja. Uvijek je bio među desetoricom najboljih učenika u razredu.⁹

U sjemeništu su pitomci imali četiri sata tjedno predavanja iz svog bizantsko-slavenskog obreda, vježbali su liturgijsko pjevanje te čitanje i pisanje crkveno-slavenskog jezika.¹⁰

Prema redovitim izvješćima ravnatelja sjemeništa, Pavla Bratelja, Tadija je bio dobra vladanja i uglavnom mirne čudi,¹¹ osim u četvrtom i sedmom razredu, kad je pokazao da ponekad zna biti i žestoke naravi.¹² Ravnatelj procjenjuje kako će Tadija biti dobar pitomac, a u drugoj godini gimnazije kaže da se u svemu odlikuje.¹³

Život u sjemeništu nije se svodio samo na učenje. Pitomci su slobodno vrijeme znali koristiti i u druge svrhe. Poznato je da je Grkokatoličko sjemenište u Zagrebu bilo "malo ilirsko gnijezdo". Pitomci, oduševljeni idejama naših preporoditelja, osnovali su godine 1839. "Ilirsko društvo" i čitaonicu.¹⁴ Prvi predsjednik društva bio je Tadijin stric Đuro.

⁵ Gabrijel Smičiklas, križevački biskup (1834.-1856.), rodom iz sela Sopote, nije bio u rodbinskim vezama s Tadijom Smičiklas.

⁶ AKB, br. 286/1853. Molba je napisana na dvije stranice njemačkom goticom, a vjerojatno ju je sastavio župnik ili učitelj. Tadijin otac potpisao se: Elias Smichiklas Grenzer.

⁷ AKB, br. 275/1853. Molba se rješavala na Konzistorijalnoj sjednici 25. kolovoza. Rješenje je objavljeno dan kasnije komandi Slunjske pukovnije u Karlovac, jer je Reštovo pripadalo jedanaestoj ili Oštrčkoj kumpaniji Slunjske pukovnije. Dječaci su morali u sjemenište stići do 14. rujna.

⁸ Grkokatoličko sjemenište Križevačke biskupije u Zagrebu osnovao je g. 1681. marčanski biskup Pavao Zorčić, a današnju zgradu sjemeništa sagradio je g. 1768. marčansko-križevački biskup Bazilije Božičković. U ovoj ustanovi, od početka pa do najnovijih vremena, odgajala se gotovo sva žumberačka grkokatolička inteligencija. U šk. g. 1853./54. bilo je u sjemeništu 18 pitomaca koji su se besplatno školovali.

⁹ AKB, br. 198/1854. Na koncu prvog razreda Tadija je po uspjehu bio drugi od 72 učenika. Svjedodžbe su se izdavale na kraju prvog i drugog polugodišta. U arhivu Križevačke biskupije nalaze se svjedodžbe svih šest razreda Klasične gimnazije, osim za prvo polugodište šk. g. 1856./57. (4. razred). Svjedodžbe iz prvog razreda ispisane su hrvatskim jezikom, dok su sve ostale na njemačkom.

¹⁰ Iz tih predmeta ravnatelj sjemeništa davao je pitomcima ocjene svakog polugodišta. Jedno vrijeme pitomcima je predavao crkvenoslavenski jezik prof. Matija Mesić, koji je i stanovao u sjemeništu. Janko Šimrak, Grkokatoličko sjemenište u Zagrebu prigodom 250 godišnjice osnutka, u: *Spomenica kalendar grkokatolika Križevačke biskupije za godinu 1932.*, Zagreb, str. 95.

¹¹ AKB, br. 64/1852.; br. 379/1855.

¹² AKB, br. 370/1857.; br. 507/1860.

¹³ AKB, br. 379/1855.

¹⁴ J. Šimrak, n. dj., str. 82-106.

Čitaonica je prestala s radom 1848., a ponovno je oživjela godine 1856. U radu čitaonice posebno se isticao Tadija Smičiklas. On je čitaonici darovao šesnaest svojih knjiga, a jedno je vrijeme vršio i dužnost blagajnika.¹⁵

Mnogi uglednici darivali su svoje knjige, tako da je upravitelj čitaonice Tomo Vido-
vić mogao g. 1859. radosno konstatirati: "Danas se u čitaonici nalaze najslavnija djela
hrvatska i nekoja drugih jezika, koja ju vrlo krase".¹⁶

Te iste godine članovi čitaonice zamolili su Matiju Mesića da bude pokrovitelj čita-
onice. On je zahvalio na tako velikoj časti i tom zgodom napomenuo im je: "Dvie su dakle
točke oko kojih se vaše misli vrte: viera i domovina. Doista plemenite dvie sverhe. Bez
viere bo nikud nikamo, a bez domoljublja opet nikamo. Čoviek ne gojeći ljubavi prema
domu, prestaje biti čoviekom".¹⁷ Mesić je jedno vrijeme i stanovao u Grkokatoličkom
sjemeništu i na pitomce je imao veliki utjecaj, a posebno na Tadiju Smičiklasa, što on i sam
kasnije rado spominje.

Da bi se okušali u stvaralaštvu, članovi čitaonice odlučili su na početku 1858. godine
izdavati svoj list "Vienac".¹⁸ List je izlazio svake nedjelje. Tadija je izabran za novinara
toga lista, a g. 1860. bio je i urednikom.¹⁹ Posebnu vrijednost imaju u "Viencu" objavljene
narodne pjesme i pripovijetke, koje su pitomci skupljali za vrijeme školskih praznika.

Kao bogoslov Tadija je u šk. g. 1861./62. pitomce podučavao crkvenoslavenskom
jeziku, a u ljetnom semestru podučavao je i bugarske pitomce hrvatskom jeziku.²⁰

U prosincu 1862. Tadija kao bogoslov druge godine teologije iznenada napušta sjeme-
nište. Nije lako odgonetnuti zašto se odlučio na takav korak, jer koji mjesec prije piše svom
stricu, križevačkom biskupu Đuri Smičiklasu: "Nemogu ja, riti nesmijem na to najpače
zaboraviti, da su mi po milosti Vaše Presvietlosti vrata ovoga zavoda otvorena za onaj
sveti i najteži stališ, komu sam, hvala milomu Bogu, već od djetinjstva jedino sklanjao".²¹
Ova Tadijina odluka da napusti sjemenište bila je za strica Đuru veliki udarac. No on
poštuje Tadijinu slobodnu odluku: "Neka čini on po svojoj volji, jerbo ako nema zvanja
k vrhovnom stališu, bolje je da izadje; - samo ako namišljaj taj zbilja ima to poštenje i

¹⁵ AKB, br. 78/1859.; J. Šimrak, n. dj., str. 89.

¹⁶ J. Šimrak, n. dj., str. 89.

¹⁷ J. Šimrak, n. dj., str. 95-96.

¹⁸ J. Šimrak, n. dj., str. 91-94. "Vienac" se čuva u Grkokatoličkom sjemeništu.

¹⁹ "Vienac" za g. 1858./59. i 1860.

²⁰ AKB, br. 342/1862. U sjemenište je g. 1862., na zamolbu đakovačkog biskupa J. J. Strossmayera,
došlo osam grkokatoličkih dječaka iz Bugarske. Zadržali su se u Grkokatoličkom sjemeništu do
1870. Od lijepe zamisli đakovačkog biskupa kako će ti mladići danas-sutra biti misionari crkvenog
jedinstva u Bugarskoj nije, na žalost, bilo ništa. Više o tome u J. Šimrak, n. dj., str. 112-120.

²¹ AKB, br. 218/1862. U to vrijeme Tadija je molio strica križevačkog biskupa Đuru Smičiklasa da
primi u sjemenište njegova mlađeg brata Marka, što je biskup odbio, jer da ne bi bilo pravedno da
su u sjemeništu dvojica njegovih rodaka besplatno, dok toliki drugi čekaju mjesto. Ljeti 1862. do-
godila se u obitelji Smičiklas u Reštovu neka tragedija, što je Tadiju jako pogodilo. Možda se tu krije
Tadijina odluka da napusti svećeničko zvanje.

saviest njegova zahtieva da nakane svoje ne krije te siromašnom zavodu ne stoji na teret pod izlikom kao da se za biskupiju odgojava. U takvom predmetu nema miesta ni politika, ni obzir na rodbinstvo".²²

3. Učitelj u Osijeku

Poslije položene mature u veljači 1863.,²³ Tadija Smičiklas je odlučio poći za učitelja povijesti i hrvatskog jezika u Osijek. Našao se, međutim, u novčanoj oskudici. Čak nije imao niti za put. Stoga se obraća stricu za pomoć. O tome biskup Đuro Smičiklas piše ravnatelju sjemeništa Staniću: "On veli da je u velikoj nuždi i opetovano moljaka; - no ja nisam u stanju više poslati, jer još nikada nisam se nalazio u tolikoj novčanoj oskudici".²⁴ Biskup je dao svom, kako ga naziva, "jogunastom Tadi" za put 30 for., komentirajući pritom Tadijinu odluku da bude učitelj: "Taj moj Tade, kako vidim, veseli se, misli, da je Bog zna kakovu srieću polučio - al skoro doći će vrijeme, gdje se bude kajao, i spoznati će istinu onog rimskog: 'quem dii odere, paedagogum fecere'".²⁵

Našavši se u Osijeku kao učitelj povijesti, nije imao potrebnih knjiga. Opet će mu stric pomoći, šaljući mu djela Račkoga i Kukuljevića.²⁶

4. Tadija Smičiklas na studiju u Pragu

Smičiklas se nije zadovoljio time da bude običan učitelj. Isposlovao si je stipendiju za daljnje školovanje na sveučilištu u Pragu, gdje ga nalazimo u ak. g. 1864./65. "Moje nauke vesele me sve više, čim više dolazim do one svrhe, da sasvim samostalno ob ovom ili onom mislim i razmišljam" - piše Tadija iz Praga.²⁷ On kaže da ne želi biti običan "Schulmeister". Njemu je uzor Rački kao "slavni historik".

Boravak u Pragu Tadija smatra zlatnim godinama o kojima ovisi njegova budućnost. Posebno ima potrebu za dobrim knjigama koje ne može kupiti od svoje skromne stipendije. Piše da mu je potrebna povijest Schlosserova "ko oko u glavi". Stričevo se srce opet smilovalo.²⁸

U Češkoj Tadija preko školskih praznika ne gubi vrijeme. Putuje našim Hrvatima u Moravsku "kod kojih još nikad nije bio nijedan Hrvat". Želi kod njih istraživati narodni

²² Arhiv Grkokatoličkog sjemeništa (dalje: AGS), br. 1/1862.

²³ Tadija je morao maturu polagati na državnoj gimnaziji, jer se ona iz Nadbiskupskog liceja nije priznavala.

²⁴ AKB, br. 147 i 175/1863.

²⁵ AGS, br. -/1863. Pismo je upućeno iz Križevaca 23. ožujka ravnatelju sjemeništa Marku Staniću.

²⁶ AKB, br. 210/1863.

²⁷ AKB, br. 10/1855.

²⁸ AKB, br. 132/1865.

život, jer "moj mi je narod i moja znanost koje jednako ljubim, na srcu". Stoga moli strica Đuru da mu pošalje za put u Moravsku, jer "ja ne tražim za trbuh nego za glavu".²⁹

U Pragu Smičiklas je našao i bogatu korespondenciju obitelji Zrinski te rukopise važne za hrvatski jezik i povijest.³⁰

5. Smičiklas na studiju u Beču

Tadija je iznenađeno prekinuo studij u Pragu i nastavio ga u Beču, gdje boravi od 1865. do 1869. Piše da se više puta pokajao što je došao u Beč, ponajviše zbog klime koja mu nije odgovarala i poradi velike skupoće. Ali želja za naukama sve je poteškoće nadvladala: "Zlatne su ovo ure što ih boravim ovdje na naukah i odgovoran sam za nje Bogu i svojoj savjesti".³¹

Stric, biskup Đuro, i sada mu je glavni oslonac: "Presvietli gospodine! Veliko je polje preda mnoom i liepa me budućnost može zapasti i odatle dosta koristi našem tužnom narodu. Sada je za me upravo odlučni čas ovo vrijeme na sveučilištu. Ako li me sada ostavite s bogom! s bogom je ciela moja budućnost. Ja ću biti za znanost ništa u svijetu ništa".³²

Primivši pomoć od 50 for., Tadija zahvaljuje stricu: "Uvjeravam Vašu Presvietlost, da mi je sveta želja odužiti se po mogućnosti Vašoj Presvietlosti, da onomu zavodu, koji me je na noge podigao, snažnom moralnom pripomoći ko profesor na gymnaziji pomognem, neka se razcvate. Gledat ću i to da ne posramim imena Vaše Presvietlosti".³³

U svibnju 1866. Smičiklas se u pismu hvali kako ima knjižnicu od 150 svezaka, među kojima i djela petorice najslavnijih povjesničara, a to zahvaljujući stričevoj pomoći.³⁴

Tadija se posebno veselio kad se u ak. g. 1867./68. uspio upisati na "Institut für die österreichische Geschichtsforschung", što radosno javlja stricu: "Naši historici su u tih znanostih 'historiarum scientiae auxiliares' samo diletanti samouci – osim porješto Račkoga. Moje su nauke tako razdieljene da ne smijem niti časa počasiti, već energično učiti i raditi, a potrebe su naše domaće znanosti takove da nam se je kod kuće žalostiti, a pred drugim velikim svijetom sramiti".³⁵

Da bi poboljšao svoje materijalno stanje Smičiklas je u Beču predavao hrvatski jezik u gimnaziji "Theresianum".³⁶

²⁹ AKB, br. 186/1865.

³⁰ AKB, br. 242/1865.

³¹ AKB, br. 85/1866. Tadija se tuži da od svoje stipendije nema dovoljno za život i zato ne večera, a često niti ne doručkuje.

³² Ondje.

³³ AKB, br. 121/1866.

³⁴ AKB, br. 210/1866.

³⁵ AKB, br. 52/1867. Na tom Institutu Tadija je studirao dvije godine i primao je godišnju stipendiju 420 for.

³⁶ AKB, br. 165/1867. Tu je Smičiklas držao predavanja srijedom i subotom uvečer (ukupno 3 sata tjedno) i kao nagradu mjesečno je dobivao 30 for.

Tadija je svjestan da bez stričeve pomoći on ipak ne bi mogao studirati u Beču: "Vjerujte mi Presvietli gospodine i mili striče, da upravo u ovaj momenat pomišljam najzahvalnijim srcem na Vašu Presvietlost, kad pomislim, da bi bez Vaše dične pomoći sada negdje u gladnom Žumberku tmina i neznanstvo pokrivala, ako ne serdce, a ono sigurno um i pamet moju".³⁷

Pri kraju svoga studija, u Beču, Tadija g. 1869. piše stricu: "Tuđina mi je već teška, a samo to mi olakšava boli, što sam se sbilja trsio, da što god naučim za dobro miloga mi nesretnoga naroda hrvatskoga. Daj Bože, da mu bude koristi od moga života u tuđini!".³⁸

6. Profesor na gimnaziji u Rijeci

Vrativši se nakon uspješnog studija u Zagreb, Smičiklas je želio raditi ovdje kao profesor povijesti, ali ministarstvo mu je dodijelilo mjesto u Rijeci, što mu je teško palo, jer Rijeka je za njega ipak bila provincija. No prihvatio je to mjesto s uvjerenjem kako će ondje ostati kratko vrijeme, jer kaže "ne mogu biti dovoljno tu od koristi narodu." I sada, kad više nije ovisan o stričevoj pomoći, može reći: "Dopustite mi, da Vam priznam, da sam samo po Vami ovo što jesam. Po dosadanjem vladanju mome izgleda i tvrdo stoji, da sam ja upravo prema Vama doista nezahvalno postupao. Sad ćete mi vjerovati ako Vam rečem da me to najviše boli. Bolilo me je i u onaj čas kad sam posljednji put reverendu razkopčio...".³⁹

Ipak, Smičiklas je morao više godina službovati u Rijeci. Godine 1871. prijavio se na natječaj za arhivara u Zagrebu, jer "želja mi je velika da naukom svojim koristim domovini". Moli strica Đuru da ga preporuči novomu banu za tu službu. "Meni je najviše do toga da dospijem u Zagreb, da budem što više samostalan, i da mogu što bolje raditi" - piše Tadija.⁴⁰

U Rijeci mu je posebno bilo teško gledati kako tuđin iskorištava taj dio Hrvatske: "Gledajući na svoje oči sigurnim i snažnim korakom napredujuće tuđinstvo u hrvatskom gradu, a sam ne moći ništa, već skrštenih ruku gledati, pa još hvaliti Bogu, da svoga patriotizma toljagami na hrvatskih glavah nepokažu - to ipak boli".⁴¹

³⁷ AKB, br. 379/1867.

³⁸ AKB, br. 211/1869. U Beču je Smičiklas položio profesorski ispit iz povijesti i arhivistike.

³⁹ AKB, br. 302/1870. Kao profesor Smičiklas je u Rijeci imao početnu plaću 840 for. Predavao je povijest, hrvatski i filozofiju.

⁴⁰ AKB, br. 83 i 375/1871. Mesić i Rački također su željeli da Smičiklas što prije dođe u Zagreb. AKB, br. 281/1871.

⁴¹ AKB, br. 177/1873.

7. Tadija Smičiklas ravnatelj Grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu

Davna Tadijina želja da radi u Zagrebu ispunila se g. 1873. Počeo je ovdje kao profesor na Velikoj gimnaziji. Stalno je u vezi s poglavarima i pitomcima Grkokatoličkog sjemeništa, kamo i redovito dolazi na liturgiju.

Kad je koncem 1877. naglo preminuo ravnatelj sjemeništa dr. Gabre Smičiklas, križevački biskup Đuro Smičiklas, Tadijin stric, odlučio je početkom prosinca iste godine upravu sjemeništa povjeriti svom sinovcu Tadiji.⁴²

Za Tadiju je to bila velika radost – nakon četrnaest godina opet se vratiti u ovaj zavod: “Dopustite mi ovom svetčanom zgodom izreći i moju osobitu radost, što mi je dana prilika od Presvietlosti Vaše, da se sada kao poglavar ovomu zavodu za neizmjerne blagodati, koje sam u njemu uživao, barem ponješto odužim. Moja je najveća želja, da ravnanjem ovoga zavoda ugodim Vašoj Presvietlosti i da tako sasna opravdani gnjev Vaše Presvietlosti na mene zbog moga izstupa onako ublažim, kako biva među ljudmi, kada si od srca rado oprostite i iskreno se cjelivaju. Znam ja – nastavlja Tadija – kolika je odgovornost na mene – veća jamašno, nego što bi se mogla navaliti na ijednoga svetjenika. Svaka bi moja sramota i Vašu čast neposredno okaljala, zato ću ja svu snagu svoju uprijeti, da Vam bude čast, a meni da nebude sramote”.⁴³

Kao privremeni ravnatelj Tadija je za pomoćnika imao svećenika Đuru Badovinca. Na ovoj odgovornoj dužnosti ostao je do 17. siječnja 1882.⁴⁴

Dok je bio upravitelj sjemeništa, Smičiklas je g. 1879. izdao drugi dio svoje glasovite “Povijesti Hrvatske,” a pripremio je za tisak i prvi dio, koji je izdan g. 1882. Iste godine Tadija je imenovan sveučilišnim profesorom na Katedri hrvatske povijesti i pomoćnih povijesnih znanosti, pa zbog zauzetosti više nije mogao vršiti i dužnost upravitelja Grkokatoličkog sjemeništa.

Da bi i dalje bio što bliže svom sjemeništu, Tadija je u Mesničkoj 35 kupio kuću. Osnovao je zakladu od 1000 for. za mlade grkokatoličke svećenike. Ostavio je nakon smrti 12000 kruna Grkokatoličkom sjemeništu za jednu stipendijalnu zakladu za školovanje svojih rođaka. Kaptolu biskupije križevačke namijenio je 500 kruna za očuvanje groba križevačkog biskupa Đure Smičiklase, njegova strica i dobrotvora, te 500 kruna kao pomoć siromašnim svećenicima Križevačke biskupije.

⁴² J. Šimrak, n. dj., str. 124. U povijesti Grkokatoličkog sjemeništa Tadija Smičiklas je drugi laik koji je upravljao tim sjemeništem.

⁴³ AKB, br. 133/1878.

⁴⁴ J. Šimrak, n. dj., str. 124. U popisu osoblja sjemeništa g. 1880. vidi se da je tada tu boravilo: 10 klerika, 8 besplatnih pitomaca, 7 pitomaca stipendista, 21 pitomac koji su plaćali svoj boravak (uglavnom rimokatolici), 2 podvornika, kuhar, ložač peći. AKB, 31. prosinca 1880.

Zaključak

Tadija Smičiklas potječe iz poznate žumberačke obitelji Smičiklas, koja je Hrvatskoj podarila mnogo zaslužnih muževa. Posebno valja istaknuti dvojicu biskupa Križevačke grkokatoličke biskupije: Gabrijela i Đuru Smičiklasa.

Nakon završene pučke škole, Tadija je primljen za pitomca Grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu, gdje pohađa Klasičnu gimnaziju i Nadbiskupski licej, ističući se u svemu kao vrlo nadaren učenik. Započeo je studij teologije, ali je uskoro uvidio da nema zvanja za svećenika. Kratko vrijeme nakon što je napustio sjemenište bio je učitelj povijesti u Osijeku, a zatim odlazi na Sveučilište u Prag, gdje započinje studij povijesnih znanosti. Isti studij nastavit će i uspješno završiti na Sveučilištu u Beču. Po povratku u domovinu dodijeljeno mu je mjesto profesora povijesti na gimnaziji u Rijeci, a zatim u Zagrebu.

Njegov stric križevački vladika Đuro Smičiklas iskazao mu je posebnu čast kada ga je imenovao rektorom Grkokatoličkog sjemeništa. U dugoj povijesti ovoga sjemeništa to je bio drugi slučaj da njime upravlja laik.

Ovaj naš prikaz želi posebno naglasiti kako je odlučujuću ulogu u životu Tadije Smičiklasa odigralo upravo Grkokatoličko sjemenište te njegov stric Đuro, križevački biskup, čega je uvijek bio svjestan i sam Tadija, što se vidi iz bogate korespondencije koja se čuva u arhivu Križevačke biskupije.

Tadija Smičiklas and the Greek Catholic Seminary of the Bishopry of Križevci

Summary

The author in this work analyses the most important periods in Tadija Smičiklas's life, using to a great extent currently still unknown sources from the Archive of the diocese of Križevci: the correspondence between T. Smičiklas and his uncle, Bishop Đuro Smičiklas of Križevci. After a brief survey of the history of the Smičiklas family, the author reflects on the first period of Smičiklas's education, when he was a pupil at the Greek Catholic Seminary in Zagreb. At that time, Smičiklas was an active member of the *Ilirsko društvo* [Illyrian society] and the "reading room," and he also participated as an author in the weekly *Vienac* [The garland]. After finishing his secondary education, Smičiklas left the Seminary and went to Osijek, where he worked as a teacher of Croatian language and history. Longing for higher education, he went to study history in Prague. During his stay there he made a great contribution to the Croatian scholarship by discovering the correspondence of the Zrinski family and other manuscripts important for Croatian history. During the period from 1865 to 1869, Smičiklas continued his study in Vienna at the *Institut für die österreichische Geschichtsforschungen*, and during that period he was financially supported by his uncle, Bishop Đuro. After finishing his studies in Vienna, Smičiklas was appointed lecturer at the *gymnasium* in Rijeka. He considered this a provincial town and the appointment as a setback. His wish to work in Zagreb was fulfilled in 1873, when he was elected director of the Greek Catholic Seminary. In 1887 he was elected professor of historical auxiliary sciences on the Faculty of Arts in Zagreb.

In conclusion, the author emphasises the point that there were two factors which influenced to a great extent Smičiklas's educational and scientific biography: his time at the Greek Catholic Seminary in Zagreb, and the supportive role of his uncle, Bishop Đuro Smičiklas of Križevci.